JUDr. Daniel Lipšic
advokát
Štetinova 1, 811 06 Bratislava

Obvodné oddelenie PZ vo Svidníku
ul. Sovietskych hrdinov 200/35
089 01 Svidník

V Bratislave dňa 4. mája 2015.

K ČVS: ORP-79/SK-SK-2015

VEC: Sťažnosť obvineného proti uzneseniu o vznesení obvinenia zo dňa 28. 4. 2015

Uznesením zo dňa 28. 4. 2015 (ČVS: ORP-79/SK-SK-2015) rozhodol poverený príslušník Policajného zboru Obvodného oddelenia PZ vo Svidníku (ďalej len „poverený policajt") o vznesení obvinenia Bc. Ľubošovi Lorenzovi a Petrovi Kalmusovi za prečin poškodzovania cudzej veci spáchaný v spolupáchateľstve podľa § 20 k § 246 ods. 1 Trestného zákona spáchaný na skutkovom základe, že

od dňa 21. 2. 2015 v čase od 23:30 hod. do 0:30 hod. dňa 22. 2. 2015 Bc. Ľuboš Lorenz a Peter Kalmus po predchádzajúcej vzájomnej dohode spoločne po tom čo sa dozvedeli, že v obci Krajná Bystrá bol odhalený pamätník Dr. Vasiľovi Biľakovi, pricestovali na motorovom vozidle do obce Krajná Bystrá pred budovu Obecného úradu Krajná Bystrá, kde je umiestnená busta a spoločným konaním bustu a pylón pomaľovali červenou farbou, ktorú si na tento účel doniesli so sebou z domu, pričom na pylón napísali slovo „SVIŇA", kde toto si fotograficky zadokumentovali a pred pomaľovaným pamätníkom sa odfotografovali, čím takto svojim konaním spôsobili pre poškodený subjekt Krajskú radu Komunistickej strany Slovenska so sídlom na adrese Ul. Sabinovská 5089/121 škodu vo výške 1 617,10 EUR.

Proti citovanému uzneseniu podávam v mene obvineného Petra Kalmusa podľa § 185 a nasl. Trestného poriadku v zákonnej lehote sťažnosť.

Odôvodnenie

Trestného činu poškodzovania cudzej veci podľa § 246 ods. 1 Trestného zákona (ďalej len „trestný čin sprejerstva") sa dopustí páchateľ, ktorý poškodí cudziu vec tým, že ju postrieka, pomaľuje, popíše farbou alebo inou látkou. Základná skutková podstata nevyžaduje spôsobenie škody v určitej výške, keďže postihuje fenomén „grafity", ktorý sa v posledných rokoch významne rozšíril.

Poverený policajt správne vyhodnotil naplnenie formálnych znakov skutkovej podstaty trestného činu sprejerstva, avšak vo svojich právnych záveroch vôbec nevyhodnotil dve významné právne skutočnosti, čím sa jeho rozhodnutie stalo arbitrárnym.

Týmito dvoma významnými právnymi skutočnosťami sú:

1. existencia okolnosti vylučujúcej protiprávnosť činu,

2. materiálny korektív prečinu spočívajúci v jeho závažnosti.

1. Vo vzťahu k okolnostiam vylučujúcim protiprávnosť činu sa poverený policajt vôbec nezaoberal úvahou, že obvinení konali v nutnej obrane podľa § 25 Trestného zákona. V zápisnici o výsluchu zo dňa 3. 3. 2015 pritom Peter Kalmus uviedol, že k poškodeniu pamätníka Vasila Biľaka pristúpili preto, že jeho odhalením bol spáchaný trestný čin.

Za daného skutkového stavu totiž existuje dôvodné podozrenie, že odhalením pamätníka Vasiľovi Biľakovi bol spáchaný trestný čin podpory a propagácie skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 ods. 1 Trestného zákona a trestný čin podľa § 422d Trestného zákona, ktorý sa týka popierania holokaustu a podobných ideologicky motivovaných zločinov.

Odôvodnenie uznesenia o vznesení obvinenia uvádza takmer identické tvrdenia svedkov, podľa ktorých bol pamätník V. Biľakovi odhalený ako „rodákovi obce, ktorý sa zaslúžil o rozvoj regiónu" a jeho odhalenie nemalo „žiaden politický podtón, propagovanie politickej strany a ani šírenie ideológie" (výpovede svedkov RSDr. Jozefa Bíleho, Heleny Polanskej a Jána Štefanca). Tieto výpovede a na nich založené uznesenie o vznesení obvinenia sú v rozpore s historickou realitou. Vasil Biľak nebol miestny etnológ ani botanik, ale bol vrcholný predstaviteľ Komunistickej strany Československa (KSČ) a Komunistickej strany Slovenska (KSS). Patril k tvrdému sovietskemu jadru KSČ a bol dôvodne podozrivý, že bol spoluautorom tzv. pozývacieho listu, na základe ktorého prišlo k okupácii Československa vojskami Varšavskej zmluvy v auguste 1968. Pre toto svoje konanie bol V. Biľak trestne stíhaný za trestný čin proti mieru a súvisiace trestné činy podľa vtedy platného a účinného Trestného zákona (zákon č. 140/1961 Zb. v znení neskorších predpisov). Trestné stíhanie V. Biľaka bolo prerušené podľa § 228 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku z dôvodu nemožnosti vec náležite objasniť pre neprítomnosť svedkov. Väčšina do úvahy pripadajúcich svedkov totiž už v čase prerušenia trestného stíhania nežila. Dokazovanie bolo komplikované aj skutočnosťou, že na základe dožiadaní do Ruskej federácie (v rokoch 2006 a 2008) nám dožiadaná strana odmietla zapožičať pozývací list ako aj vykonať analýzu pozývacieho listu z roku 1968. Za danej situácie tvrdiť – ako vypovedali niektorí svedkovia – že V. Biľak nebol právoplatne odsúdený je rovnako absurdné, akoby týmto niekto ospravedlňoval postavenie pamätníka H. Himmlerovi alebo R. Heydrichovi.

Spáchania trestného činu podpory a propagácie skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd podľa § 422 ods. 1 Trestného zákona sa dopustí páchateľ, ktorý verejne, najmä používaním zástav, odznakov, rovnošiat alebo hesiel prejavuje svoje sympatie k skupine alebo hnutiam, ktoré násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy

smerujú k potláčaniu základných práv a slobôd osôb. Z objektívnej stránky skutkovej podstaty je zrejmé, že formy prejavu sympatií k týmto hnutiam sú uvedené len demonštratívnym výpočtom (slovo „najmä"), a celkom prirodzene k nim patrí aj stavanie pamätníkov vrcholným predstaviteľom takýchto hnutí. Z hľadiska naplnenia definičných kritérií takéhoto hnutia je nesporné, že komunistické hnutie tieto parametre spĺňa. V slovenskom právnom poriadku je to vyjadrené aj v zákone č. 125/1996 Z. z. o nemoralnosti a protiprávnosti komunistického systému. Podľa preambuly tohto zákona: *„Komunistická strana Československa a jej odnož Komunistická strana Slovenska sú zodpovedné za spôsob vlády v našej krajine v rokoch 1948-1989, a to najmä za cieľavedomé ničenie tradičných hodnôt európskej civilizácie, národných a náboženských práv, za úmyselné porušovanie ľudských práv a slobôd, za justičné zločiny vykonané v politických procesoch, za teror vykonávaný proti nositeľom iných názorov, než aké zodpovedali učeniu marxizmu-leninizmu, za devastáciu hospodárstva, za zničenie tradičných princípov vlastníckeho práva, za zneužívanie výchovy, vzdelávania, vedy a kultúry na politické a ideologické účely."* Samotný normatívny text v § 1 ods. 2 cit. zákona uvádza: *„Komunistická strana Československa, ako aj Komunistická strana Slovenska bola organizáciou, ktorá nezabránila svojim členom a ich pomáhačom páchať zločiny, a to aj na ľudských právach a slobodách."* Jednoznačnejšiu legálnu definíciu hnutia, ktorého parametre určuje § 422 ods. 1 Trestného zákona, by pravdepodobne nebolo možné v našom právnom poriadku nájsť.

Podobne ustanovenie § 422d Trestného zákona sankcionuje, *inter alia*, verejné popieranie, spochybňovanie, schvaľovanie alebo ospravedlňovanie zločinov režimu založeného na komunistickej ideológii. Keďže V. Biľak predstavoval jedného z hlavných predstaviteľov normalizačného režimu, ktorý sa dopúšťal závažných zločinov na občanoch Československa, je namieste aj úvaha o tejto právnej kvalifikácii – teda, či postavením pamätníka jeho osobe neprišlo k schvaľovaniu alebo ospravedlňovaniu zločinov páchaných v normalizačnom období komunistického režimu. V tejto súvislosti je významné ďalšie ustanovenie v preambule zákona č. 125/1996 Z. z. podľa ktorého sa komunistický režim a tí, ktorí ho aktívne presadzovali *„spojil s cudzou mocnosťou a od roku 1968 udržiaval uvedený [zločinný] stav pomocou okupačných vojsk."*

Poverený policajt sa však vo svojom uznesení vôbec nezaoberal právnou otázkou, či postavením pamätníka V. Biľakovi nebol spáchaný trestný čin. Ak by sa touto otázkou zaoberal, tak by následne musel vyhodnotiť, či konanie obvinených nespĺňa zákonné parametre nutnej obrany podľa § 25 Trestného zákona.

Podľa § 25 ods. 1 Trestného zákona „[č]in inak trestný, ktorým niekto odvracia priamo hroziaci alebo trvajúci útok na záujem chránený týmto zákonom, nie je trestným činom." Napriek tomu, že inštitút nutnej obrany sa nám prakticky aj intuitívne spája najmä s útokmi na fyzickú integritu osoby alebo majetok, nutnú obranu je možné použiť na ochranu všetkých záujmov chránených Trestným zákonom (k tomu B 13/3/1984, ÚS ČR 116/2002). Pojem „útok", ktorý v tomto ustanovení používa Trestný zákon je širší ako pojem napadnutie. Napadnutie spočíva v aktívnom, často násilnom protiprávnom konaní proti záujmom chráneným Trestným zákonom, ktoré býva spojené s prekonávaním odporu alebo

s potlačením možnosti odporu. Útok na strane druhej zahrňuje okrem násilného konania aj všetky konania nenásilného charakteru protiprávne smerujúce proti záujmom chráneným Trestným zákonom.

Útok, proti ktoréhnu je prípustná nutná obrana, je protiprávne konanie proti normám verejného práva sankčného charakteru, ktoré spočíva v neoprávnenom ohrození cudzích záujmov, ktoré negatívne zasahuje záujmy chránené Trestným zákonom. Pokiaľ by osadením pamätníka V. Biľaka bol spáchaný trestný čin podľa § 422 ods. 1 alebo § 422d Trestného zákona, je zrejmé že zotrvaním pamätníka na mieste by trval útok na záujmy chránené Trestným zákonom – konkrétne na ochrane základných ľudských práv a slobôd ako to vyjadruje objekt citovaných skutkových podstát trestných činov.

Čo sa týka formy obranného konania túto Trestný zákon neustanovuje. Obranca si ju môže zvoliť podľa potrieb konkrétneho druhu chráneného záujmu. Konať v nutnej obrane je pritom oprávnený hocikto, nielen ten, koho záujem je postihnutý útokom (R 7/1970, R 9/1980). V danom prípade je zrejmé, že spôsob nutnej obrany, ktorý obvinení zvolili (pomaľovanie busty a pylóna červenou farbou) bol spôsobilý zamedziť pokračovaniu útoku na záujmy chránené Trestným zákonom. Zároveň spĺňal široké kritérium proporcionality v zmysle § 25 ods. 2 Trestného zákona, keďže nepríšlo k zničeniu pamätníka, ktorý môže byť legálne vystavený v neverejných priestoroch. Menej intenzívne obranné konanie (napr. zakrytie pamätníka plachtou) by zamedzilo trvaniu útoku na záujem chránený zákonom len na zanedbateľný čas, a teda by nespĺňalo požiadavku efektivity obranného konania.

2. Trestný čin sprejerstva je v základnej skutkovej podstate prečinom. Podľa § 10 ods. 2 Trestného zákona nejde o prečin, ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a *pohnútku* páchateľa je jeho závažnosť nepatrná. Citované ustanovenia tak vnáša materiálny korektív do právnych úvah o naplnení skutkovej podstaty prečinu.

Pri určení závažnosti prečinu ako merateľného kritéria materiálneho korektívu je potrebné si uvedomiť, že materiálny korektív je daný súborom viacerých skutočností, ktoré treba v každom jednotlivom prípade zvážiť ako jeden celok, aj keď v každom jednotlivom prípade môže byť pomer, s ktorým sa prihliada na tieto jednotlivé skutočnosti rôzny (R I/1965, R II/1965). V danom prípade je určujúcou skutočnosťou pre posúdenie závažnosti prečinu *pohnútka* (motív) obvinených. Motívom obvinených bolo poukázať na neprijateľnosť propagácie vrcholných predstaviteľov zločineckého (komunistického) režimu. Z uvedeného dôvodu vyhotovili z miesta činu fotodokumentáciu, ktorú následne zverejnili na sociálnych sieťach. Dominantným motívom obvinených bola teda realizácia ich ústavného práva na slobodu prejavu podľa čl. 26 Ústavy Slovenskej republiky. V tejto súvislosti je mimoriadne dôležité zdôrazniť, že v zmysle konštantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP") sa najcitlivejšie posudzuje obmedzenie slobody prejavu v oblasti politiky a verejného záujmu (rozsudok Veľkej komory ESĽP vo veci *Sürek v. Turecko* zo dňa 8. 7. 1999, č. 26682/95, § 61). Hlavným zmyslom konania obvinených bolo vyjadrenie verejného postoja o neprijateľnosti glorifikácie predstaviteľa totalitného komunistického režimu, ktorý bol dôvodne podozrivý zo spáchania závažných zločinov proti vlastnej republike a jej

občanom. Z uvedeného je zrejmé, že obvinení sa nedopustili prečinu poškodzovania cudzej veci z dôvodu, že nebol – najmä vzhľadom na motív ich činu - naplnený materiálny znak skutkovej podstaty tohto trestného činu.

Poverený policajt uvedené právne úvahy vôbec nevyhodnotil, preto sa jeho uznesenie stalo sčasti nepreskúmateľným.

Z uvedených dôvodov žiadam v zmysle § 194 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku, aby bolo uznesenie povereného policajta zrušené a trestné stíhanie zastavené podľa § 215 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, keďže skutok pre ktorý bolo vznesené obvinenie nie je trestným činom a nie je dôvod na postúpenie veci.

Peter Kajmus
v zastúpení JUDr. Daniel Lipšic

Príloha: Plnomocenstvo